

Problematyka władzy międzynarodowej

Władza należy do głównych kategorii socjologii ogólnej. Stanowi jednocześnie przedmiot rozbieżności interpretacyjnych. Jest to rezultatem odmienności ujęć. W literaturze przedmiotu odnotować można próbę systematyzacji definicji władzy. Zygmunt Bauman, a za nim Jerzy J. Wiatr wyodrębnili kilka stanowisk interpretacyjnych¹. Do najważniejszych zaliczyć wypada ujęcia: behawioralne, strukturalne, teleologiczne, identyfikowanie ze zinstytucjonalizowanym przymusem, stanowisko konfliktowe, utożsamianie z wpływem.

Na uwagę zasługuje zwłaszcza ostatnia z interpretacji. Powyższa interpretacja władzy, identyfikująca ją z wpływem, powoduje konieczność wskazania na uznanie przez podmiot podporządkowywany, lub wobec którego kierowany jest wpływ, legitymacji podmiotu oddziałującego, czy subordynującego, do podejmowanych form władzy. Pojawia się też kwestia oddziaływań wzajemnych, wzajemnego wpływu, mogącego stanowić efekt symetrii podmiotów. Władza, jako stosunek społeczny charakteryzuje się jednokierunkowością zależności. Stanowisko takie jest bliskie Johnowi Scottowi, który stwierdza, że władza społeczna zakłada wywieranie społecznie znaczącego wpływu przez jeden podmiot sprawczy na drugi, przy założeniu możliwości wystąpienia oporu², a tym samym koniecznością jego przełamania. Do instrumentów tak rozumianej władzy Scott zalicza kilka form wpływu. Pierwszym z nich jest wpływ korekcyjny, polegający na wykorzystaniu zasobów mogących stanowić nagrodę lub karę wobec podwładnych. Wpływ perswazyjny przejawia się poprzez przekonywanie i skłanianie do akceptacji działań podmiotu władczego³. W podobnej konwencji wypowiada się Denis Wrong, wskazując na możliwość wystąpienia oporu (kontrwładzy), dążenie do sprawowania władzy zrównoważonej, czyli przekształcenia władzy całkowitej w obustronną, ograniczenie zasięgu wszechstronności i nasilenia władzy centralnej, zniszczenie władzy całkowitej (pełnej) i wyparcie ośrodka władzy całkowitej⁴. Na odnotowanie zasługuje sugestia Barbary Szackiej, traktującej władzę jako możliwość kontrolowania lub wpływu na działania innych bez względu na ich zgodę⁵.

Pojęciem zbieżnym, a niekiedy traktowanym równorzędnie do władzy jest wpływ. Niestety, rzadko definiowany jest w literaturze przedmiotu. Wypada zatem wskazać zasadnicze różnice obu kategorii socjologicznych. O ile władza jest relacją polegającą na zwierzchnictwie i podległości, zatem decyzje władcze mają charakter subordynacyjny, to wpływ nie wynika z możliwości narzucenia woli i podporządkowania. Kolejna różnica polega na jednostronnym narzucaniu decyzji władczych i możliwości wzajemnego oddziaływania podmiotów wpływu.

¹ Z. Bauman, *O pojęciu władzy*, „Studia Socjologiczno-Polityczne” 1963, nr 13, s. 7–28; J. J. Wiatr, *Socjologia polityki*, Warszawa 2009, s. 110.

² J. Scott, *Władza*, Warszawa 2006, s. 9–10.

³ Ibidem, s. 21

⁴ D. Wrong, *Problemy definiowania władzy społecznej*, w: *Elementy teorii socjologicznych*, red. A. Jasińska-Kania, J. Szacki, W. Derczyński, Warszawa 1975, s. 551–561.

⁵ B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003, s. 397.

Wypada także zwrócić uwagę, że podmiot władczy ma charakter skoncentrowany (niezależnie od tego czy jest to jednostka, czy wieloosobowy organ władzy), to podmioty wpływu mogą przyjmować formę rozproszoną.

Problematyka obecności władzy w stosunkach międzynarodowych wymaga dokonania odpowiednich zastrzeżeń wynikających ze specyfiki tej formy stosunków społecznych i politycznych. Są te obiekty również rezultatem cech zasadniczych stosunków międzynarodowych, a przede wszystkim anarchiczności, a raczej braku centralnego ośrodka decyzyjnego wyposażonego w odpowiednie środki i instrumenty egzekwowania władzy. Zastrzeżenia te wskazuje Lubomir Zyblikiewicz, dokonując wyboru między kategorią wpływu i władzy, opowiadając się za drugim z pojęć⁶. Karl Wolfgang Deutsch i J. David Singer wskazują na zjawisko oddziaływania rozproszonej władzy wielobiegunowej na stabilizację w stosunkach międzynarodowych⁷. Na zróżnicowanie interpretacji władzy w stosunkach międzynarodowych zwrócił uwagę Stefano Guzzini⁸. Różnice między wpływem i władzą w stosunkach międzynarodowych stanowią przedmiot zainteresowania Felixa Berenskoettera⁹. Traktuje władzę jako subkategorię wpływu, jako kontrolę zasobów, ale także stanowi ograniczenie możliwości wyboru oraz kreuje system reżimów i instytucji¹⁰. Jeffrey Hart wskazał na istotne formy interpretacji władzy w stosunkach międzynarodowych: kontrola zasobów, kontrola uczestników, kontrola zdarzeń i skutków¹¹. Bliskoznacznym pojęciem jest zarządzanie międzynarodowe lub globalne (*governance*). Marie-Laure Djelic i Kerstin Sahlin Andersson do najważniejszych regulatorów zarządzania globalnego (rozpatrywanych w ujęciu dynamicznym) zaliczają: 1) autorytatywne zasady, 2) starania agencji państwowych o sterowanie gospodarką, 3) mechanizmy kontroli¹². Cechy zarządzania (jako instrumentu) władzy wyodrębnił Michael Zürn, wskazując na zwrotną denacjonalizację (*reflexive denationalization*) traktowaną jako odpaństwowienie, wielostronne kierowanie, denacjonalizację społeczną¹³. Specyfika stosunków międzynarodowych przyczyniła się do pojawienia się idei *soft power*¹⁴. Koncepcja „miękkiej siły” wynika z faktu, że brak centralnego ośrodka decyzji jest konsekwencją suwerenności jako immanentnego atrybutu państwa. Stąd też *hard power*, czyli twarda władza jest pozbawiona legalnej możliwości wykorzystania siły w egzekwowaniu pozycji władczej. Zbieżne sugestie zgłosił Giulio M. Gallarotti¹⁵. Bruno S. Frey zwrócił uwagę na idee formowania rządu światowego jako czynnika adaptacji do warunków globalizacji¹⁶.

⁶ E. Cziomer, L. Zyblikiewicz, *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2005, s. 141.

⁷ K. W. Deutsch, J. D. Singer, *Multipolar Power Systems and International Stability*, „World Politics”, April 1964, vol. 16, no. 3, s. 390–406.

⁸ S. Guzzini, *Structural power: The limits of neorealist power analysis*, „International Organization”, Summer 1993, vol. 47, no. 3, s. 443–478.

⁹ F. Berenskoetter, *Thinking about power*, w: *Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008, s. 1–22.

¹⁰ Ibidem, s. 5–8.

¹¹ J. Hart, *Three approaches to the measurement of power in international relations*, „International Organization”, Spring 1978, vol. 30, no. 2, s. 289–305.

¹² M.-L. Djelic, K. Sahlin-Andersson, *Transnational Governance in the making – Regulatory Fields and their Dynamics*, <http://regulation.upf.edu/ecpr-05-papers/mdjelic.pdf>, 20.11.2011.

¹³ M. Zürn, *Global Governance and Legitimacy Problem*, „Government and Opposition” 2004, vol. 39, no. 2, s. 260–287.

¹⁴ Zob. F. Vibert, *Soft Power and international rule-making*, Berlin 2008.

¹⁵ G. M. Gallarotti, *Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used*, „Division II Faculty Publications” 2011, Paper 57, <http://wesscholar.wesleyan.edu/div2facpubs/57>, 15.11.2011.

¹⁶ B. S. Frey, *Flexible Government for a Globalized World*, w: *Global Democracy Normative and Empirical Perspectives*, eds D. Archibugi, M. Koenig Archibugi, s. 45–54.

Autor teorii *soft power*, Joseph Nye jr podjął próbę wskazania na mechanizmy, jakie wykorzystywane są przez USA w prowadzeniu polityki zagranicznej¹⁷. Zaakcentował, iż zastosowanie przez USA polityki *hard power* wobec Iraku w 2003 roku okazało się niezwykle kosztowne, a korzyści niewspółmierne¹⁸. Co prawda, powiódł się zamiar usunięcia od władzy Saddama Hussajna, ale nie zrealizowano celu zasadniczego, jakiego upatrywano w pokonaniu terroryzmu. Nawet wytopnienie i zabójstwo przywódcy Al Kaidy – Osamy bin Ladena, nie zakończyło konfrontacji z terroryzmem. Stąd Nye wyprowadza wniosek, iż „miękką władzą”, powinna posługiwać się perswazją, zdolnością przyciągania, atrakcyjnością oferty, zachęty do współpracy. Na znaczenie atrakcyjności, wymiany komunikacyjnej oraz reprezentacyjności zwraca uwagę Janice Brially Mattern¹⁹. Podobne stanowisko zajmuje Richard Ned Lebow, który sygnalizuje konieczność uwzględniania w analizowaniu „miękkiej władzy” motywów, władzy jako kontraktu, ograniczenia *arche* (praprzyczyny), władzy jako perswazji oraz języka perswazji²⁰. Kenneth W. Thompson do instrumentów władzy międzynarodowej zalicza siłę i dyplomację²¹. Thomas Szayna wiąże możliwość realizacji władzy z pozycją hegemonalną państwa, które zależnie od skali zagrożenia stosuje strategię koncyliacji, kooptacji, przymusu lub rywalizacji²².

O ile rozważania Nye oraz autorów podejmujących kwestię *soft power* dotyczą relacji między państwami, to funkcjonowanie w stosunkach międzynarodowych uczestników państw i pozapaństwowych implikuje konieczność uwzględnienia tych relacji w kontekście teorii władzy. Ważne konstatacje w tej kwestii są zasługą Simona Hixa. W swoim opracowaniu dotyczącym struktury Unii Europejskiej sformułował tezę występowania *władzy delegowanej*²³, którą instytucje Unii realizują w imieniu państw członkowskich. Wprowadzone pojęcie może być wykorzystane przy rozpatrywaniu istoty władzy organizacji międzynarodowych. Zwracając na nie uwagę M. Barnett i M. Finnemore, wskazując na delegowany charakter władzy w organizacjach międzynarodowych, przy uwzględnieniu uwarunkowań moralnych, eksperckich²⁴. Zjawisko władzy delegowanej łączy się ściśle z problematyką cesji wzajemnej uprawnień suwerennych państwa oraz ich wykonywania przez właściwe organy strukturalne organizacji międzynarodowych²⁵. Zjawisko konstruowania władzy-autorytetu w Unii Europejskiej podjęte zostało przez Kathleen R. McNamara²⁶. Sygnalizowała również możliwość

¹⁷ J. Nye jr, *Soft power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Warszawa 2007.

¹⁸ Ibidem, s. 26.

¹⁹ J. Brially Mattern, *Why „soft power” isn’t so soft. Representational force and attraction in world politics*, w: *Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008, s. 98–119.

²⁰ R. Ned Lebow, *The power persuasion*, w: *Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008, s. 120–140.

²¹ K. W. Thompson, *Power, Force and Diplomacy*, „The Review of Politics” 1981, vol. 43, s. 410–435.

²² *The Emergence of Peer Competitors: A Framework for Analysis*, eds Th. Szayna and al., Santa Monica 2001, s. 45–72.

²³ S. Hix, *System polityczny Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, s. 27; zob. H. Agné, *The Irrevocability of International Powers*, Paper for the CONNEX-RG 2 workshop on „Delegation and Mechanisms of Accountability in the EU”, Uppsala 8–9 March 2007; <https://doc-0c-94-docsviewer.googleusercontent.com>, 7.11.2011; H. Agné, *The Myth of International Delegation: Limits to an Suggestions for Democratic Theory in the Context of the European Union*, „Government and Opposition” 2007, vol. 42, no. 1, s. 18–45.

²⁴ M. Barnett, M. Finnemore, *Rules for the World...*, s. 20–29.

²⁵ Zob.: S. Hug, *Bargaining, Delegation and Enforcement in International Organizations*, 1st Conference on the Political Economy of International Organizations, First partial version November 1, 2007, http://www.cis.ethz.ch/events/past_events/PEIO2008/Hug_Bargaining.Delegation.Enforcement.IO, 7.11.2011.

²⁶ K. R. McNamara, *Constructing authority in the European Union*, w: *Who Governs the Globe?*, ed. D. D. Avant, M. Finnemore, S. K. Sell, Cambridge 2010, s. 153–182.

traktowania UE jako globalnego kierującego, do której to pozycji predestynuje zakres podmiotowy i przedmiotowy oraz strukturalny Unii²⁷. Władza delegowana stanowi także konsekwencję zawieranych traktatów bilateralnych i multilateralnych. Na problematykę władzy delegowanej w Unii Europejskiej zwrócił uwagę Andrew Moravcsik. Wśród determinant władzy delegowanej w UE wskazał:

- alternatywę polityk jednostronnych, zagrażających ryzykiem wysokich kosztów ewentualnych konfliktów;
- alternatywę tworzenia odrębnych koalicji, stwarzających groźbę wykluczenia;
- możliwość kompromisów i formowania powiązań politycznych, gospodarczych itp.²⁸

Powiązanie władzy delegowanej z wzajemną cesją realizacji uprawnień suwerennych nie pozostaje w konflikcie z posłużeniem się przez państwo swoim immanentnym atrybutem w procesie głosowania²⁹. Przekazanie instytucjom Unii części suwerenności umożliwia, zdaniem Moravcsika, korzystanie przez państwo z efektów kooperacji:

- wyższy poziom decyzji delegowanej lub kolektywnej;
- odpowiednio niski poziom ryzyka politycznego dla państw i grup interesu;
- kolektywna reprezentacja zewnętrzna;
- uporządkowany system decyzyjny;
- wzmocnienie pozycji państwa;
- udział w wykonywaniu decyzji;
- udział w kształtowaniu ładu i porządku³⁰.

Do przyczyn, dla których Unia Europejska nie jest superpaństwem Moravcsik zalicza: a) konkretne ograniczenia i skupienie się na transgranicznej aktywności ekonomicznej, b) ograniczenia administracyjne i zdecentralizowana implementacja polityki, c) ograniczenia proceduralne i polityka dążenia do równowagi, d) ograniczenia prawne³¹. Kwestie powyższe pozostają w związku z wielokulturowością Europy³².

Problematyka władzy i jej realizacji w Unii Europejskiej jest obecna w rozważaniach innych autorów. John Peterson i Elizabeth Bomberg wskazali na szereg cech charakterystycznych władzy w UE. Są to, ich zdaniem: a) nieostry związek między czynnikiem technokratycznym i politycznym, b) eklektyczny instytucjonalny podział władzy, c) sektorowa kategoryzacja decyzji, d) mniejsze znaczenie zasad formalnych niż reguł nieformalnych, e) wielopoziomowy system zarządzania³³. Joakim Kreutz wskazuje, iż Unia Europejska realizuje *soft power* poprzez mechanizm sankcji politycznych³⁴.

²⁷ Ibidem, s. 4–6.

²⁸ A. Moravcsik, *Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approaches*, „Journal of Common Market Studies”, December 1993, vol. 31, no. 4, s. 499.

²⁹ Zob.: B. Eberlein, D. Kerwer, *New Governance in the European Union: A Theoretical Perspective*, „Journal of Common Market Studies” 2004, vol. 42, no. 1, s. 121–142.

³⁰ A. Moravcsik, s. 510–518.

³¹ A. Moravcsik, *In Defence of the „Democratic Deficit”: Reassessing Legitimacy in the European Union*, „Journal of Common Market Studies” 2002, vol. 40, no. 4, s. 606–610.

³² Zob.: K. A. Lavdas, *A European Republic in a Polycultural Setting: Authority and Diversity in Europe’s Emerging Polity*, „Cyprus Center of European and International Affairs Paper”, no. 04, November 2007.

³³ J. Peterson, E. Bomberg, *Rationality, Structure and Power in EU Governance: A Process Dominant Approach*, Prepared for presentation at the biennial conference of the European Community Studies Association Centre Seattle, 29 May–1 June 1997, „Archive of European Integration (AEI)” 1997, http://aei.pitt.edu/2702/1/002754_1.PDF, s. 3–4.

³⁴ J. Kreutz, *Hard Measures by a Soft Power? Sanction Policy of the European Union 1981–2004*, Bonn International Center for Conversation, Bonn 2005, http://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/paper45.pdf, 25.12.2011.

Cechą charakterystyczną dla Unii Europejskiej jest podział kompetencji władczych między poszczególne struktury polityczne UE. Alexander Ballman, David Epstein i Sharyn O'Halloran wskazują na znaczenie delegowania władzy, instytucji komitologii oraz separacji władz³⁵, przy podziale kompetencji i odpowiedzialności oraz dopełnianiu się. Dystrybucja władzy w Unii Europejskiej między Komisję, Parlament i Radę Unii stanowi przedmiot zainteresowania Roberta Thomsona i Suzanne K. Schmidt³⁶. Jelmer Schalk, René Torenvlied, Jeroen Weesie i Frans Stokman dokonali charakteryzacji znaczenia prezydencji w procesie decyzyjnym Unii Europejskiej. Uznali, że zależne jest od: 1) siły państw, 2) ich znaczenia, 3) charakteru procesu negocjacji³⁷. Pozycja Komisji Europejskiej w systemie władzy UE zaprezentowana została przez Roberta Thomsona, który zaakcentował znaczenie komisarza od rangi państwa macierzystego oraz problematyki przedmiotowej³⁸. W tej konwencji pozostają rozważania Annick Laruelle i Miki Widgrén, dotyczące zmienności siły głosu poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej³⁹. George Tsebelis sygnalizuje natomiast konieczność uwzględnienia znaczenia zarówno efektów demokracji bezpośredniej (referendów) jak i działalności administracji urzędniczo-biurokratycznej⁴⁰. Běla Plechanovová podjęła kwestię procedur decyzji władczych Rady Unii Europejskiej po przyjęciu Traktatu Lizbońskiego, wskazując na znaczenie koalicji politycznych w procesach głosowania⁴¹.

Ulrich Beck i Edgar Grande dokonali porównania cech charakterystycznych funkcji władzy w państwie i w imperium (tabela 1).

Różnice między zjawiskami władzy w państwie i imperiach (wspólnotach) stwarzają podstawę do podjęcia próby określenia zasadniczych cech współpracy państw i uczestników imperiów (wspólnot) opartych na zasadach symetrii i asymetrii. Konstytutywne cechy tych form współpracy zaprezentowali Beck i Grande (tabela 2).

³⁵ A. Ballmann, D. Epstein, S. O'Halloran, *Delegation, Comitology, and the Separation of Powers in the European Union*, „International Organization”, Summer 2002, vol. 56, no. 3, s. 551–574.

³⁶ R. Thomson, *The Council Presidency in the European Union: Responsibility with Power*, „Journal of Common Market Studies” 2008, vol. 46, no. 3, s. 593–617; R. Thomson, *The Distribution of Power among the Commission, European Parliament and Council in the European Union*, Paper prepared for the European Union Studies Association Twelfth Biennial International Conference, Boston, Massachusetts, 3–5 March 2011. Session 10F, Inter-institutional Relations and Politics, http://eucec.org/eusa/2011/papers/10f_thomson.pdf, 17.11.2011; S. K. Schmidt, *Mutual Recognition as new mode of governance*, „Journal of European Public Policy”, August 2007, vol. 14, no. 5, s. 667–681.

³⁷ J. Schalk, R. Torenvlied, J. Weesie, F. Stokman, *The Power of the Presidency in EU Council Decision-making*, „European Union Politics” 2007, vol. 8, no. 2, s. 229–250.

³⁸ R. Thomson, *National Actors in International Organizations, The Case of the European Commission*, „Comparative Political Studies”, February 2008, vol. 41, no. 2, s. 169–192; zob. J. Arregui, F. Stokman, R. Thomson, *Bargaining in the European Union and Shifts in Actors' Policy Positions*, „European Union Politics” 2004, vol. 5 (1), s. 47–72.

³⁹ A. Laurelle, M. Widgrén, *Is the allocation of voting power among EU states fair?*, „Public Choice” 1998, vol. 94, s. 317–339.

⁴⁰ G. Tsebelis, *The Making of EU Institutions*, „MZES Working Paper” 2009, no. 126, <http://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/wp/wp-126.pdf>, 21.10.2011.

⁴¹ B. Plechanovová, *The Lisbon Treaty and the Decision-Making in the EU Council: Winning Coalitions and the Policy Shift (?)*, To be presented at international conference The Lisbon Treaty: Internal and External Implications, Hebrew University, Jerusalem, 13–14 July 2008, http://micro5.msec.huji.ac.il/~iasei/documents/Lisbon_Papers/Plech_Council_Jerusalem_08.pdf, 27.10.2011; S. Hix, M. Marsh, *Punishment or Protest? Understanding European Parliament Elections*, „The Journal of Politics”, vol. 69, no. 2, May 2007; S. Hix, A. Noury, *After Enlargement: Voting Patterns in the Sixth European Parliament*, „Legislative Studies Quarterly”, May 2009, vol. XXXIV, no. 2, s. 159–174.

Tabela 1

Relacje władzy w państwie i imperium

	Państwo	Imperium
Funkcje władzy	Bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne; dobrobyt publiczny	Bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne; dobrobyt publiczny
Logika władzy	Stale, trwałe i zamknięte granice; logika włączenia i wykluczenia	Zmienne i otwarte granice; logika nieograniczonego rozszerzania
Techniki władzy	Formalna równość uczestników, jednolitość norm i usług; nowoczesna suwerenność	Asymetria form i praw członkowskich, zróżnicowanie integracji; suwerenność imperialna

Źródło: U. Beck, E. Grande, *Empire Europe: Statehood and Political Authority in the Process of Regional Integration*, w: *Political Theory of the European Union of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2011, s. 28.

Tabela 2

Konstitutywne cechy państw i imperiów

Symetria/integracja	Symetryczna	Asymetryczna
Zintegrowana	Państwo światowe, ponadnarodowa integracja	Imperium
Niezintegrowana	Westfalski system polityki międzynarodowej; współpraca międzyrządowa	Ład hegemoniczny

Źródło: U. Beck, E. Grande, *Empire Europe: Statehood and Political Authority in the Process of Regional Integration*, w: *Political Theory of the European Union of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2011, s. 28.

Kwestia globalnego zarządzania, jako jednego z przejawów *władzy* podjęta została przez Thomasa Risse⁴² i Lawrence Finkelsteina⁴³, którzy wskazują na konieczność uwzględniania podmiotów pozapaństwowych przy zaakcentowaniu niehierarchicznego sposobu kierowania. Efektem staje się powiązanie odpowiedzialności i legitymizacji o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym⁴⁴. Problematykę znaczenia globalnego zarządzania korporacyjnego podjął David Detomasi, odnosząc się do funkcjonowania organizacji międzynarodowych⁴⁵. W podobnej konwencji wypowiada się Amitai Etzioni⁴⁶, a Suzanne K. Schmidt sygnalizuje zjawisko wzajemnego uznania uczestników stosunków międzynarodowych, w tym także państw członkowskich organizacji międzynarodowych⁴⁷. Jean-Christoph Graz wskazuje na możliwość wyróżnienia władzy hybrydalnej, przede wszystkim w odniesieniu do korporacji transnarodowych⁴⁸.

Ważne zagadnienia w odniesieniu do relacji władzy w Unii Europejskiej, a *mutatis mutandis* także w organizacjach międzynarodowych, z wykonywaniem uprawnień suwerennych stanowią przedmiot zainteresowania Neila Walkera. Odnosząc się do zjawiska deficytu

⁴² Th. Risse, *Transnational Governance and Legitimacy*, „Governance & Politics”, userpage.fu-berlin.de/~atasp/texte/tn_governance_benz.pdf, 21.10.2011.

⁴³ L. S. Finkelstein, *What is Global Governance?*, „Global Governance” 1995, no. 1, s. 367–372.

⁴⁴ Th. Risse, *Transnational Governance...*, op. cit., s. 8.

⁴⁵ D. Detomasi, *International institutions and the case for corporate governance: toward a distributive governance framework?*, „Global Governance”, October 2002, vol. 8, no. 4.

⁴⁶ A. Etzioni, *Beyond transnational governance*, „International Journal”, Autumn 2001, vol. 54, no. 4, s. 595–610.

⁴⁷ S. Schmidt, *Mutual Recognition as new mode of governance*, „Journal of European Public Policy”, August 2007, vol. 14, no. 5, s. 667–681.

⁴⁸ J.-Ch. Graz, *Beware of Hybrids: Power Devolution in Globalisation*, Paper for PEKEA 2005 Conference, Rennes, November 3–6, 2005, <http://fr.pekea-fr.org/Rennes/T-Graz.pdf>, 11.11.2011.

demokracji, wskazuje, że wynika ona z alienacji, znaczenia, powagi⁴⁹. Cesja uprawnień suwerennych na rzecz instytucji strukturalnych Unii nastąpić może w rezultacie:

- zrzeczenia się,
- delegowania,
- rozgraniczenia,
- rozproszenia⁵⁰.

W nurcie tych konstatacji mieści się stwierdzenie, które sformułował Matthias Kumm, iż państwa członkowskie UE uznają prymat prawa unijnego powstającego w drodze osiągnięcia zgody⁵¹. Paul Craig akcentuje znaczenie władzy legislatywnej Unii Europejskiej, której podstawę stanowią wybór, wartości i kontrola⁵². Władza egzekutywy przejawia się w postaci procesu decyzyjnego⁵³ oraz roli odgrywanej przez prezydencje.

Na etyczne i normatywne źródła i charakter władzy Unii Europejskiej zwraca uwagę wielu autorów: Lisbeth Aggestam, Helen Sjursen, André Gerrits⁵⁴. O ile François Duchêne akcentuje obywatelski – cywilny i pozamilitarny charakter władzy i wpływu Unii Europejskiej⁵⁵, to Aggestam, Sjursen, Ian Manners, a także Asle Toje wskazują na znaczenie etyki i norm jako podstawy i zasady realizowania działań władczych⁵⁶. Rozbieżności terminologiczne stały się przedmiotem rozważań André Gerritsa⁵⁷. Zjawisko władzy delegowanej doczekało się szeregu określeń bliskoznacznych: władza obywatelska (Mario Telo⁵⁸), władza postmodernistyczna (Robert Cooper⁵⁹), władza etyczna (Lisbeth Aggestam), władza strukturalna (Stephan

⁴⁹ N. Walker, *Surface and Depth: The EU's Resilient Sovereignty Question*, w: *Political Theory of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2010, s. 96.

⁵⁰ Ibidem, s. 100–108.

⁵¹ M. Kumm, *How Does European Union Law Fit into the World of Public Law? Costa Kadi, and Three Conceptions of Public Law*, w: *Political Theory of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2010, s. 121–122.

⁵² P. Craig, *The Lisbon Treaty. Law, Politics and Treaty Reform*, Oxford 2011, s. 71–76.

⁵³ Ibidem, s. 79–81.

⁵⁴ L. Aggestam, *Introduction: Ethical Power Europe?*, „International Affairs” 2008, vol. 84, no. 1, s. 1–11; H. Sjursen, *The EU as a „normative” power: How can this be?*, „Journal of European Public Policy” 2006(c), no. 13(2), s. 235–251; A. Gerrits, *Normative Power Europe: Introductory Observations on a Controversial Notion*, w: *Normative Power Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf, 11.11.2011.

⁵⁵ F. Duchêne, *Europe's Role in World Peace*, w: *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*, ed. R. Mayne, London 1972, s. 32–47; F. Schimmelfennig, *Europeanization beyond the member states*, http://www.eup.ethz.ch/people/schimmelfennig/publications/10_ZSE_Europeanization_manuscript_.pdf, 11.11.2011.

⁵⁶ L. Aggestam, *The World in Our Mind: Normative Power in a Multi-Polar World*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers” no. 5, s. 25–36; http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf, 11.11.2011; I. Manners, *The EU's Normative Power in Changing World Politics*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, s. 9–24, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf, 11.11.2011; A. Toje, *Normative Power in Europe after Post-Cold-War*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, s. 37–50, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf, 11.11.2011.

⁵⁷ A. Gerrits, *Normative Power Europe: Introductory Observations on a Controversial Notion*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, s. 1–8, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf, 11.11.2011.

⁵⁸ M. Telo, *Europe: A Civilian Power? European Union, Global Governance, World Order*, Basingstoke–New York 2007.

⁵⁹ R. Cooper, *The breaking of nations: order and chaos in the Twenty-first Century*, London 2003.

Keukeleire i Jenifer MacNaughtan⁶⁰), władza transformatywna (Mark Leonard⁶¹), miękka władza (Joseph Nye jr), władza normatywna (Ian Manners⁶²). Duchêne podkreśla przewagę, jeśli nie wyłączność mechanizmów pozamilitarnych w procesach zarządzania systemem wspólnotowym, opartym na konieczności poszukiwania konsensusu państw członkowskich, rezygnując z użycia siły. Ian Manners rozpatruje władzę normatywną jako nieobecność innych form niż bodźce (zachęty) materialne, przy wykorzystywaniu normatywnej argumentacji i uzasadnianiu podejmowanych działań, a także tworzenie norm, perswazję i argumentację, wywoływanie dyskusji, wskazywanie przykładów, ale także wskazywanie prestiżu i zjawisk wstydliwych⁶³. Przywołuje też stanowisko, które prezentuje Andreas Føllesdall wskazujący na normatywny charakter legitymizacji politycznej⁶⁴, a w odniesieniu do stosunków międzynarodowych kontynuację tych rozważań stanowi teza sformułowana przez Molly Cochran o znaczeniu systemów norm dla stosunków międzynarodowych przy poszanowaniu suwerenności⁶⁵. Thomas Diez traktuje normatywny charakter władzy w Unii Europejskiej jako rodzaj hegemonii⁶⁶. Odnosząc się do koncepcji Mannersa, L. Aggestam zauważa, że Unia Europejska nie jest osamotniona w legitymizowaniu i posługiwaniu się systemem wartości w działaniach zewnętrznych⁶⁷. Problematyka zbieżności i odmienności władzy normatywnej i normalnej stanowi przedmiot zainteresowania Steve'a Wooda, koncentrującego się na promocji wartości demokratycznych i skuteczności tych oddziaływań⁶⁸. Etyczny i normatywny charakter władzy i zarządzania Unią Europejską stały się przedmiotem zainteresowania Michelle Cini oraz Nievesa Péreza-Solórzano Borragàna⁶⁹. Wskazują na znaczenie etyki, przy odwoływaniu się do systemu wartości, w procesach administrowania, a szerzej, w polityce⁷⁰. Ich zdaniem, jest to warunkiem wyeliminowania kradzieży, malwersacji, korupcji, wykorzystywania pozycji dla korzyści prywatnych, przywołują w tej kwestii sugestie zgłoszone przez Danielle Bossaert i Christoha Demmke⁷¹. Elementem etycznego i normatywnego ujmowania władzy i zarządzania w Unii jest także, zgodnie z enumeratywnym wskazaniem Thomasa Weissa, uwzględnianie podstawowych standardów demokracji: powszechna ochrona praw człowieka, niedyskryminacyjny charakter prawa, skuteczność, bezstronny i szybki proces sądowy, transparentność instytucji publicznych, odpowiedzialność urzędów publicznych za

⁶⁰ S. Keukeleire, J. MacNaughtan, *The foreign policy of the European Union*, New York 2008.

⁶¹ M. Leonard, *Why Europe will run the 21st century*, London–New York 2005.

⁶² I. Manners, *Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?*, „Journal of Common Market Studies” 2002, no. 2, s. 235–258.

⁶³ I. Manners, *The EU's Normative...*, op. cit., s. 10; I. Manners, *The Concept of Normative Power in World Politics*, Copenhagen 2009, s. 3.

⁶⁴ A. Føllesdall, *Legitimacy and Normative Political Theory*, w: *European Union Studies*, eds M. Cini, A. Bourne, Basingstoke 2006, s. 156, za: I. Manners, *The EU's Normative...*, op. cit., s. 10.

⁶⁵ M. Cochran, *Normative Theory in International Relations: A Pragmatic Approach*, Cambridge 1999, s. 10.

⁶⁶ T. Diez, *Normative Power as Hegemony*, Paper for presentation at the 2011 EUSA Biennial International Conference, Boston, Massachusetts, 3–5 March 2011, http://euce.org/eusa/2011/papers/71_thomas.pdf, 11.11.2011; *Speaking „Europe”: the politics of integration discourse*, „Journal of European Public Policy”, 6:4. Special Issue 1999, s. 598–613.

⁶⁷ L. Aggestam, *The World in Our Mind...*, op. cit., s. 29.

⁶⁸ S. Wood, *The European Union: A Normative or Normal Power?*, „European Foreign Affairs Review” 2009, vol. 14, no. 1, s. 113–128.

⁶⁹ M. Cini, N. P.-S. Borragàn, *Ethical Governance and Lobbying in the EU Institutions*, http://euce.org/eusa/2011/papers/5f_cini.pdf, 11.11.2011.

⁷⁰ Ibidem, s. 3.

⁷¹ D. Bossaert, C. Demmke, *Main Challenges in the Field of Ethics and Integrity in the EU Member States*, Maastricht: European Institute of Public Administration, 2005, s. 21–22.

podejmowane decyzje, przekazywanie środków i możliwości decydowania władzom lokalnym, znaczący udział obywateli w działalności publicznej i w wyborach⁷². Zasygnalizowane zasady umieszczone zostały także w deklaracji UNESCAP (Komisja Ekonomiczna i Społeczna Narodów Zjednoczonych dla Azji i Pacyfiku) z 2009 roku, a wśród nich znalazły się: odpowiedzialność, transparentność, uczciwość, profesjonalizm, konsensualizm, prawność, skuteczność, efektywność, przewidywalność, gospodarność i legalność, równość i partycypacja⁷³. Helene Sjursen normatywny charakter władzy identyfikuje z zasadą „siła przez dobro”⁷⁴. W powyższych konwencjach sytuuje się Frank Schimmelfennig, który do najistotniejszych zasad zarządzania Unią Europejską zalicza: 1) regionalizm, co oznacza akcentowanie znaczenia równomiernego rozwoju poszczególnych regionów Europy, 2) transnarodowość rynku, poprzez tworzenie odpowiednich standardów handlu, przy poszanowaniu reguł liberalizmu, 3) multilateralizm, 4) demokratyczny konstytucjonalizm⁷⁵. Są one ściśle związane z uwzględnianiem mechanizmów i warunków europeizacji (tabela 3). Problematyka zarządzania, a tym samym implementacji władzy w Unii łączy się z koniecznością zróżnicowania form i metod oddziaływań na państwa członkowskie, kandydujące, stowarzyszone, sąsiednie i inne. Schimmelfennig zgłosił sugestię wykorzystania koncepcji koncentrycznych kręgów zewnętrznego zarządzania i europeizacji (tabela 3).

Tabela 3

Mechanizmy i warunki europeizacji

	Bezpośrednie	Pośrednie
Logika skutków	Warunkowość (<i>conditionality</i>) (wielkość i wiarygodność zachęt, koszty ustępstw)	Eksternalizacja (wielkość rynku, legalizacja i centralizacja reguł)
Logika trafności	Socjalizacja Ignorancja (<i>noviceness</i>) i niepewność, legitymacja, znaczenie Unii Europejskiej, identyfikacja, zgodność z UE, częstotliwość i wszechstronność (<i>density</i>) kontaktów	Imitacja

Źródło: F. Schimmelfennig, *Europeanization beyond the member states*, http://www.eup.ethz.ch/people/schimmelfennig/publications/10_ZSE_Europeanization_manuscript_pdf, s. 8.

Asle Toje podjął próbę wskazania konsekwencji zjawiska władzy normatywnej dla pozycji Unii Europejskiej. Do tych skutków zaliczył uformowanie się UE jako:

- mocarstwa w sensie tradycyjnym,
- regionalnego twórcy pokoju (*regional pacifier*),
- aktor, uczestnik akcji humanitarnych,
- system zarządzania,
- wspólnota wartości,
- wspólnota bezpieczeństwa,
- siła interesów, transakcji (*power bargain*),

⁷² Th. Weiss, *Governance, good governance and global governance: conceptual and actual challenges*, „Third World Quarterly”, no. 21/5, s. 795–814.

⁷³ „What is good governance?”, United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, Bangkok 2009.

⁷⁴ H. Sjursen, *The EU as a „normative power”: how can this be?*, „Journal of European Public Policy”, March 2006, vol. 13, no. 2, s. 235–251.

⁷⁵ F. Schimmelfennig, *Europeanization beyond the member states*, http://www.eup.ethz.ch/people/schimmelfennig/publications/10_ZSE_Europeanization_manuscript_pdf, s. 6.

- blok wymiany handlowej,
- władza obywatelska,
- władza normatywna⁷⁶ (tabela 4).

Tabela 4

Koncentryczne kręgi zewnętrznego zarządzania i europeizacji

	Zawartość	Mechanizmy	Warunki	Oddziaływanie
Quasi-państwa	regulacje rynku	warunkowość ekster-nalizacja	ściśła zależność	silne, częściowe
Państwa kandydac- kie	wszystko	warunkowość	ściśła zależność, silna motywacja	silne, ogólne
Państwa sąsiedzkie	wszystko	warunkowość, socja- lizacja	średnia zależność, słaba motywacja	średnie, częściowe
Państwa EECED	regulacje rynku	eksternalizacja	średnia współzależność	średnie, częściowe
Inne regiony	regionalizacja	imitacja i socjalizacja	słaba współzależność	słabe

Źródło: F. Schimmelfennig, *Europeanization beyond the member states*, http://www.eup.ethz.ch/people/schimmelfennig/publications/10_ZSE_Europeanization_manuscript_.pdf, s. 10.

Podobną charakterystykę procesów integracyjnych przedstawili Sonia Piedrafita i José Torreblanca, sygnalizując wykorzystanie w trakcie wspomnianych procesów oraz działań konsekwencji, stosowności i zasadności⁷⁷. Wskazali jednocześnie na wewnętrzne odmienności „trzech logik” (tabela 5).

Tabela 5

Porównanie trzech logik działań politycznych

1	Konsekwencja	Właściwość	Zasadność
Logika	Działanie państwa zmierzające do osiągnięcia jego celów, które powinny <i>a priori</i> mieć na uwadze przewidywane konsekwencje decyzji.	Działanie państwa zgodne z jego rolą w społeczności jako skutek zwyczaju lub partykularnej tożsamości.	Państwa dążą do osiągnięcia porozumienia poprzez uznanie za zasadne argumentów wszystkich zaangażowanych stron.
Legitymacja	Skuteczność Decyzje kolektywne zmierzają do promowania interesów i preferencji państw członkowskich i efektywniejsze rozwiązywanie ich problemów.	Tożsamość Decyzje kolektywne zmierzają do rozwijania i ochrony istoty „dobrego samopoczucia” oraz tworzenie podstaw solidarności.	Sprawiedliwość Decyzje kolektywne zmierzają do tworzenia zasad uczciwej współpracy opartej na podstawowych prawach oraz demokratycznych procedurach.
Uzasadnienie	Użyteczność Decyzja polityczna jest usprawiedliwiona, ponieważ jest wystarczająca dla osiągnięcia celu i poprawienia dobrobytu państwa.	Wartości Decyzja polityczna może być uzasadniona jeżeli jest zgodna ze wspólnymi wartościami i kolektywną tożsamością.	Prawa Decyzja polityczna jest rozpatrywana jako legitymizowana jeśli respektuje – ważne reguły praw człowieka i procedur demokratycznych.

⁷⁶ A. Toje, *Normative Power in...*, op. cit., s. 38–42.

⁷⁷ S. Piedrafita, J. I. Torreblanca, *Three Logics of EU Enlargement: Interests, Identities and Arguments*, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, „Working Papers” 2004, no. 51, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=18093,11.11.2011>.

1	2	3	4
Racjonalność	Instrumentalne Aktorzy są traktowani racjonalnie jeżeli ich działania realizują ich materialny i niematerialny dobrobyt.	Kontekstualne Aktorzy są traktowani racjonalnie jeśli ich działania wynikają z koncepcji pełnienia ról społecznych.	Komunikatywne Aktorzy są traktowani racjonalnie jeśli mogą sprostać wyjaśnieniu i uzasadnieniu ich działań.
Wynik	Kompromis Żadne partie nie uzyskają wszystkiego, czego chcą, ale wzięcie przez nie pod uwagę skutków jako najlepszych ze wszystkich. Wszystko zależy od władzy relatywnej i narodowych preferencji.	Kolektywna samowiedza Wyraża się w autorefleksji i rozważaniach uwzględniających drogi życia.	Racjonalny consensus Porozumienie jest poszukiwaniem lepszego argumentu, które przekonają wszystkich rządzących, że takie zdefiniowanie prawa jest zgodne z uniwersalnymi standardami.

Źródło: Piedrafita, Torreblanca, *Three Logics of EU Enlargement: Interests, Identities and Arguments*, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, „Working Papers” 2004, no. 51, s. 4, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=18093>, 11.11.2011.

Rodzajem egzemplifikacji władzy normatywnej Unii Europejskiej jest próba jej odniesienia do Macedonii⁷⁸. Andrea Ciambra dokonał usytuowania swoich rozważań w teoriach władzy i zarządzania Unii.

Zaproponowane schematyczne ujęcie stanowi ilustrację ewolucji zarówno koncepcji, jak również oddziaływania na nie rozwojowi norm i struktur Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej. Jako podstawę teoretyczną przyjmuje sugestie zgłoszone przez Iana Mannersa (władza normatywna), François Duchêna (mnogość narracji – *pluralist narrative*), Nicole Gnesotto (władza obywatelska)⁷⁹, Steliosa Stavridisa (zmilitaryzowana Europa – *militarizing Europe*)⁸⁰, Karen Smith, Helene Sjursen, Jenifer Mitzen (władza cywilizowana)⁸¹, Adriana Hyde-Price’a (krytyka neorealistyczna)⁸², Roberta Kagana (realizm „z ludzką twarzą”)⁸³, Christophera Hilla (zdolność oczekiwania luk – *capability/expectation gap*)⁸⁴ i Hedleya Bulla („mocarstwo” Europa – „*Puissance*” *Europe*)⁸⁵, sytuując je zarówno w sekwencjach czasowych, jak również w układzie „tradycyjna władza Europy” a „obywatelsko-normatywna władza Europy”⁸⁶. Problematyka relacji między władzą militarną, normatywną i obywatelską

⁷⁸ A. Ciambra, „Normative power” *Europe: theory and practice of EU norms. The case of Macedonia*, Jean Monnet Working Papers in Comparative and International Politics, JMWP, July 2008, no. 64.

⁷⁹ N. Gnesotto, *European defense: why not the twelve?*, Paris 1991.

⁸⁰ S. Stavridis, „*Militarising*” *the EU: The concept of civilian power Europe revisited*, „The International Spectator” 2001, vol. 36, issue 4, s. 43–50. Znaczeniu Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony jako elementu strukturalnego „władzy światowej” poświęca uwagę Barry S. Posen: B. S. Posen, *ESDP and the Structure of World Power*, „The International Spectator” 2004, no. 1, s. 5–17.

⁸¹ K. E. Smith, *The End of Civilian Power EU: A Welcome Demise or Cause for Concern?*, „The International Spectator”, April–June 2000, vol. XXXV, no. 2, s. 11–28; H. Sjursen, *What kind of power?*, „Journal of European Public Policy”, vol. 13, no. 2, s. 169–181; J. Mitzen, *Anchoring Europe’s civilizing identity: habits, capabilities and ontological security*, „Journal of European Public Policy” 2006, vol. 13, issue 2, s. 270–285.

⁸² A. Hyde-Price, „*Normative power*” *Europe: a realist critique*, „Journal of European Public Policy” 2006, vol. 13, no. 2, s. 217–234.

⁸³ R. Kagan, *Potęga i raj. Ameryka i Europa w nowym porządku świata*, Warszawa 2003.

⁸⁴ Ch. Hill, *The Capability-Expectation Gap, or Conceptualizing Europe’s International Role*, „Journal of Common Market Studies” 1993, vol. 31, no. 3, s. 305–328.

⁸⁵ H. Bull, *Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?*, „Journal of Common Market Studies” 1982, vol. 12, no. 2, s. 149–170.

⁸⁶ Ciambra, op. cit.

Unii Europejskiej w polityce zewnętrznej podjęta została przez Williama Trotta⁸⁷. Zjawisko powyższe Kai Hebel i Tobias Lenz określają mianem „wspólnoty wartości” jako czynnika integrującego Europę, ale także determinującego podejmowanie decyzji⁸⁸. W licznych opracowaniach zwracano uwagę na podejmowanie działań w kierunku promowania europejskiego systemu wartości politycznych, jako elementu współpracy⁸⁹. W wymienionych koncepcjach władza normatywna, obywatelska wyrażają się raczej w dążeniu do porozumienia przy zapobieganiu oraz rozwiązywaniu konfliktów niż ich inspirowaniu. Pozostają zatem w idei władzy normatywnej sformułowanej przez I. Mannersa. Jej skuteczność jest efektem wykorzystywania instrumentów informacyjnych, proceduralnych, instrumentów (działań) jawnych. Jest jednocześnie procesem odchodzenia od instrumentów militarnych ku normatywnym. Michelle Pace do elementów władzy normatywnej Unii Europejskiej zaliczyła a) treść konstrukcji władzy normatywnej UE, b) proces konstruowania tej władzy, c) urzędnicy konstruujący władzę normatywną Unii; d) środowisko, w którym wspomniana konstrukcja jest najbardziej możliwa, e) mechanizmy konstruowania władzy normatywnej UE, f) cele, do osiągnięcia których zmierza konstrukcja władzy normatywnej Unii⁹⁰. Egzemplifikacją stanowi polityka UE jako całości oraz poszczególnych państw członkowskich wobec konfliktu rosyjsko-gruzińskiego⁹¹.

W arsenale działań państw, organizacji i wspólnot międzynarodowych coraz częściej pojawia się *smart power*. W literaturze przedmiotu można jej założenia dostrzec w koncepcjach Josepha Nye. Traktuje wspomnianą formę władzy międzynarodowej jako pośrednią między *hard power* i *soft power*⁹², przy wzajemnym dopełnianiu się instrumentów realizacyjnych. Jest jednocześnie zdolnością stosowania metod władzy miękkiej i twardej dla osiągnięcia sukcesu⁹³. W przygotowanym, wraz z Richardem L. Armitagem, raporcie dla Center for Strategic and International Studies (CSIS) do najważniejszych instrumentów *smart power* USA zaliczył a) tworzenie partnerstwa i sojuszy ułatwiających realizację strategii bezpieczeństwa międzynarodowego, b) sprzyjanie globalnemu rozwojowi, c) wzrost znaczenia dyplomacji publicznej, d) formowanie integracji ekonomicznych, e) ułatwianie i rozszerzanie współpracy w dziedzinie technologii i innowacji⁹⁴. Jest zatem dopełnieniem realizowanej przez USA polityki *hard power* i *soft power*. Przyjęcie omawianej strategii oznacza, iż wykorzystanie w obliczu asymetrycznych zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego, instrumentów polityczno-militarnych powinno być wspierane przemiennie oraz równolegle mechanizmami charakterystycznymi dla *soft power*. Zdaniem Armitage’a i Nye mogą się one okazać skutecz-

⁸⁷ W. Trott, *An analysis of civilian, military and normative power in EU foreign policy*, „POLIS Journal”, Winter 2010, vol. 4, s. 1–44.

⁸⁸ K. Hebel, T. Lenz, *External Triggers and Identity Formation Cold War Crossroads in the Evolution of European foreign policy*, http://euce.org/eusa/2011/papers/10j_hebel.pdf, 11.11.2011.

⁸⁹ Zob. F. Bicchì, „Our size fits all”: *normative power Europe and the Mediterranean*, „Journal of European Public Policy” 2006, vol. 13, no. 2, s. 286–303; D. Teleski, *The European Union Foreign Policy after the Lisbon Treaty: Transformation and integration of the Western Balkans*, March 2010, http://ceu.academia.edu/DaneTaleski/Papers/794692/THE_EUROPEAN_UNION_FOREIGN_POLICY_AFTER_THE_LISBON_TREATY, 10.11.2011.

⁹⁰ M. Pace, *The construction of EU normative power*, „Journal Common Market Studies”, September 2007, no. 4, s. 3.

⁹¹ F. Parmentier, *Normative Power, EU Preferences and Russia. Lessons from the Russian-Georgian War*, „European Political Economy Review”, Summer 2009, no. 9, s. 49–61.

⁹² J. Nye, *Soft power...*, op. cit., s. 40; zob.: Min So Young, *The Roles of Middle Powers: A Smart Mediator*, <https://doc-10-94-docviewer.googleusercontent.com/>, 12.09.2011.

⁹³ J. Nye, *Smart Power and the „War on Terror”*, „Asia Pacific Review” 2008, vol. 15, no. 1, s. 6.

⁹⁴ R. L. Armitage, J. S. Nye, *How America can become a Smarter Power*, w: *CSIS Commission of Smart Power. A smarter, more secure America*, CSIS Center for Strategic and International Studies, 2007, <https://doc-00-94-docviewer.googleusercontent.com/>, 11.09.2011.

ne w przeciwdziałaniu i zwalczaniu terroryzmu oraz formowaniu pozytywnego obrazu USA w światowej opinii publicznej⁹⁵.

Problematyka związku koncepcji *smart power* w strategii polityki zagranicznej USA z rozwojem terroryzmu międzynarodowego podjęta została przez Suzanne Nossel⁹⁶ i Matteo Pallavera⁹⁷. Pallaver sygnalizuje jednocześnie znaczenie polityki *smart power* dla przeciwdziałania nastrojom antyamerykańskim⁹⁸. W podobnej konwencji wypowiada się Sophie Lecoutre, wskazując na wpływ wylansowanej przez USA, w konsekwencji zamachu z 11 września 2001 roku, doktryny *smart power*, na ideę Transatlantyckiego Partnerstwa Bezpieczeństwa⁹⁹. Do istotnych instrumentów przyjętej strategii należy wymiar ekonomiczny, zawierający wsparcie finansowe dla programów współpracy partnerskiej, a także finansowanie akcji kontrterrorystycznych w Afganistanie i stabilizacyjnych¹⁰⁰. Kwestia relacji *hard, soft i smart power* podjęta została przez Ernesta J. Wilsona III, który rozpatruje omawiane zjawisko w związku ze zmianami instytucjonalnymi i politycznymi powodującymi odpowiednie modyfikacje polityki zagranicznej¹⁰¹. Sytuują się zatem, jak zauważa David A. Lake, w obszarze zagadnień dotyczących władzy, autorytetu i koercji w stosunkach międzynarodowych¹⁰². Odnosi się jednocześnie do znaczenia suwerenności, jako możliwości realizacji przez państwo form władzy i wpływu w stosunkach międzynarodowych.

W koincydencji z kategorią *smart power* pozostaje zjawisko władzy koercyjnej. Máire A. Dugan zauważa, iż władza, w tym międzynarodowa, stanowi efekt asymetrii podmiotów, powodując operowanie zagrożeniem jako formą wymuszenia subordynacji¹⁰³, przy uwzględnianiu możliwości oporu i odwetu, którym można przeciwdziałać przez eliminowanie wrogości ze strony podmiotów poddawanych władzy¹⁰⁴. Istotnym instrumentem okazuje się czasem wymiana struktur władzy miejscowej¹⁰⁵, przyczyniając się do kształtowania władzy integratywnej¹⁰⁶, wykorzystując instrumenty perswazji¹⁰⁷. Alexander L. Vuving do mechanizmów funkcjonalnych dla skuteczności *soft i smart power* zaliczył łagodność, błyskotliwość i zdolności (*brilliance*), piękno jako czynniki legitymizujące wskazane formy władzy międzynarodowej oddziałujące na atrakcyjność podmiotu władczego¹⁰⁸.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ S. Nossel, *Smart Power*, „Foreign Affairs”, March/April 2004, vol. 83, no. 2.

⁹⁷ M. Pallaver, *Power and Its Forms: Hard, Soft, Smart*, A thesis submitted to the Department of International Relations of the London School of Economics for the degree of Master of Philosophy, London, October 2011, s. 101–125, http://etheses.lse.ac.uk/220/1/Pallaver_Power_and_Its_Forms.pdf, 17.02.2012.

⁹⁸ Ibidem, s. 116–120.

⁹⁹ S. Lecoutre, *The US Shift towards „Smart Power” and its Impact on the Transatlantic Security Partnership*, „EU Diplomacy Papers” 2010, no. 2.

¹⁰⁰ Ibidem, s. 16–17.

¹⁰¹ E. J. Wilson III, *Hard Power, Soft Power, Smart Power*, „The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science”, March 2008, vol. 616, s. 110–124; zob.: B. Smith-Windsor, *Hard power, soft power reconsidered*, „Canadian Military Journal”, Autumn 2000, s. 51–56.

¹⁰² D. A. Lake, *Authority, Coercion and Power in International Relations*, December 28, 2010, http://www.princeton.edu/~pcglobal/conferences/basics/papers/lake_paper.pdf, 12.12.2011.

¹⁰³ M. A. Dugan, *Coercive Power*, <http://www.touroinstitute.com/Conflict%20pt2.pdf>, 11.12.2011.

¹⁰⁴ G. Burgues, H. Burgues, M. Maiese, *Revenge and the Backlash Effect*, <http://beyondintractability.colorado.edu/essay/backlash/?nid=1172>.

¹⁰⁵ M. A. Dugan, *Exchange Power...*, op. cit.

¹⁰⁶ M. A. Dugan, *Integrative Power...*, op. cit.

¹⁰⁷ M. A. Dugan, *Persuasion...*, op. cit.

¹⁰⁸ A. L. Vuving, *How Soft Power Works*, Paper presented at the panel „Soft Power and Smart Power”, American Political Science Association annual meeting, Toronto, September 3, 2009, <https://doc-00-94-docviewer.googleusercontent.com>, 10.12.2011.

Strategia *smart power* realizowana jest zarówno przez państwa, jak również przez organizacje i wspólnoty międzynarodowe. Johanna Mendelson Forman podjęła kwestię działań ONZ sytuujących się w obszarze *soft power* i *smart power*¹⁰⁹. Przyjęcie przez ONZ omawianej strategii łączy się z realizacją programu reform organizacji oraz wyzwaniem globalnymi przed którymi znalazła się społeczność międzynarodowa na przełomie XX i XXI wieku, w tym zagrożeniami asymetrycznymi bezpieczeństwa światowego. Egzemplifikację stanowią podejmowane przez ONZ działania na rzecz rozwiązywania konfliktów regionalnych i lokalnych oraz stosowaniu zróżnicowanego systemu sankcji¹¹⁰. Zagadnienia powyższe stanowią przedmiot zainteresowania Francesco Giumelli¹¹¹. Szczególna waga przywiązywana jest do kwestii zapobiegania naruszaniu praw człowieka w toku konfliktów zbrojnych, a zwłaszcza wszystkim narodowym, etnicznym, plemiennym, prześladowaniom z powodów religijnych, kulturowych itp.¹¹² Stosowanie sankcji międzynarodowych przez Organizację Narodów Zjednoczonych pozostaje w ścisłym związku, zdaniem Finnura Magnussona, z odpowiedzialnością ONZ za kształt ładu międzynarodowego¹¹³. Tym samym staje się niezbędne wykorzystywanie odpowiednich procedur zgodnych z przyjmowaną strategią *smart power*¹¹⁴.

Strategia *soft power* i *smart power* realizowana jest także przez Unię Europejską. Na ten aspekt aktywności UE zwraca uwagę Andrew Moravcsik¹¹⁵. Szczególny wymiar przyjmuje zaangażowanie w kwestii ochrony praw człowieka¹¹⁶. Stanowią istotny komponent polityki zewnętrznej Unii Europejskiej, w tym także uczestnictwa w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych¹¹⁷. Instrumentem *smart power* Unii Europejskiej jest również wspieranie systemów edukacyjnych, promocja kultury¹¹⁸. Ważne miejsce zajmuje promowanie roli uniwersytetów w rozwoju kulturalnym, intelektualnym i społecznym, harmonizowanie systemów edukacyjnych przy pomocy ECTS, umożliwianie mobilności studentów, formowanie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego¹¹⁹. Anna Michalski traktuje politykę *soft power* i *smart power* UE jako przejaw władzy normatywnej, wiążącej się z propagowaniem europejskiego sys-

¹⁰⁹ J. Mendelson Forman, *Investing in a New Multiculturalism. A Smart Power Approach to the United Nations*, CSIS Center for Strategic and International Studies, January 2009.

¹¹⁰ *Smart Sanctions, the Next Step: Arms Embargoes and Travel Sanctions*, First Expert Seminar, Bonn, 21–23 November 1999, <https://doc-0s-94-docsviewer.googleusercontent.com/>, 15.11.2011.

¹¹¹ F. Giumelli, *Smart Sanctions and the UN. From International to World Society?*, Paper prepared for Sixth SGIR Pan-European Conference on International Relations, Turin, 12–15 September 2007, <http://turin.sgir.eu/uploads/Giumelli-Giumelli-SmartSanctions.pdf>, 15.11.2011.

¹¹² Zob.: J. Gordon, *Smart Sanctions Revisited*, „Ethics & International Affairs” 2011, vol. 25, no. 3, s. 315–335.

¹¹³ F. Magnusson, *Targeted Sanctions and Accountability of the United Nations' Security Council*, A paper concluding a course on The Accountability of International Organizations, June 2008, <https://doc-0o-94-docsviewer.googleusercontent.com/>, 14.11.2011.

¹¹⁴ *Strengthening Targeted Sanctions Through Fair and Clear Procedures*, White Paper prepared by the Watson Institute Targeted Sanctions Project Brown University, Watson Institute for International Studies, Brown University, Providence, Rhode Island, 30 March 2006, <https://doc-14-94-docsviewer.googleusercontent.com/>, 14.11.2011.

¹¹⁵ A. Moravcsik, *Europe, the Second Superpower*, „Current History. A Journal of Contemporary World Affairs”, March 2010, s. 91–98.

¹¹⁶ E. M. Hafner-Burton, *The Power Politics of Regime Complexity: Human Rights Trade Conditionality in Europe*, <https://doc-04-94-docsviewer.googleusercontent.com/>, 14.11.2011.

¹¹⁷ Ph. Colson, *Soft Power Discourse and the Significance of European Union Foreign Policy Methods*, http://euce.dal.ca/Files/Colson_paper_May_2008.pdf, 7.10.2011; zob.: A. Varghese, *Describing the European Union's Power Potential*, <https://doc-04-94-docsviewer.googleusercontent.com/>, 1.07.2012.

¹¹⁸ W. J. Jones, *European Union Soft Power: Cultural Diplomacy & Higher Education in Southeast Asia*, „Silpakorn University International Journal” 2009–210, vol. 9–10, s. 41–70.

¹¹⁹ Ibidem.

temu wartości politycznych i społecznych¹²⁰. Strategia *smart power* stanowi w przypadku Unii Europejskiej dopełnienie polityki „władzy twardej” i „miękkiej”, których przejawami są Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony, Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa, a także Europejska Polityka Sąsiedztwa¹²¹. Roli UE w regionie Azji poświęciła uwagę May-Britt U. Stumbaum, sygnalizując znaczenie wzajemnych relacji Unii z Chinami, Indiami, Japonią, Rosją¹²².

Zarówno *hard power*, *soft power*, jak i *smart power* stają się istotnymi mechanizmami funkcjonowania państw, organizacji i wspólnot międzynarodowych w zróżnicowanym i turbulentnym środowisku międzynarodowym przełomu XX i XXI wieku.

Bibliografia

- Aggestam L., *Introduction: Ethical Power Europe?*, „International Affairs” 2008, vol. 84, no. 1.
- Aggestam L., *The World in Our Mind: Normative Power in a Multi-Polar World*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf.
- Agné H., *The Irrevocability of International Powers*, Paper for the CONNEX-RG 2 workshop on „Delegation and Mechanisms of Accountability in the EU”, Uppsala 8–9 March 2007; <https://doc-0c-94-docsviewer.googleusercontent.com>.
- Agné H., *The Myth of International Delegation: Limits to an Suggestions for Democratic Theory in the Context of the European Union*, „Government and Opposition” 2007, vol. 42, no. 1.
- Armitage R. L., Nye J. S., *How America can become a Smarter Power*, w: *CSIS Commission of Smart Power. A smarter, more secure America*, CSIS Center for Strategic and International Studies, 2007, <https://doc-0c-94-docsviewer.googleusercontent.com/>.
- Arregui J., Stokman F., Thomson R., *Bargaining in the European Union and Shifts in Actors' Policy Positions*, „European Union Politics” 2004, vol. 5 (1).
- Ballmann A., Epstein D., O'Halloran S., *Delegation, Comitology, and the Separation of Powers in the European Union*, „International Organization”, Summer 2002, vol. 56, no. 3.
- Bauman Z., *O pojęciu władzy*, „Studia Socjologiczno-Polityczne” 1963, nr 13.
- Berenskoetter F., *Thinking about power*, w: *Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008.
- Bicchi F., „Our size fits all”: *normative power Europe and the Mediterranean*, „Journal of European Public Policy” 2006, vol. 13, no. 2.
- Bossaert D., Demmke C., *Main Challenges in the Field of Ethics and Integrity in the EU Member States*, Maastricht: European Institute of Public Administration, 2005.
- Brially Mattern J., *Why „soft power” isn't so soft. Representational force and attraction in world politics*, w: *Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008.
- Bull H., *Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?*, „Journal of Common Market Studies” 1982, vol. 12, no. 2.
- Burgues G., Burgues H., Maiese M., *Revenge and the Backlash Effect*, <http://beyondintractability.colorado.edu/essay/backlash/?nid=1172>.
- Ciambra A., „Normative power” *Europe: theory and practice of EU norms. The case of Macedonia*, Jean Monnet Working Papers in Comparative and International Politics, JMWP, July 2008, no. 64.

¹²⁰ A. Michalski, *The EU as a soft power: the Force of Persuasion*, w: *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations*, ed. J. Melissen, Houndmills–Basingstoke–New York 2005, s. 124–146.

¹²¹ Zob.: S. Lilei, *The Discourse of EU's Power and its Mediterranean Politics*, <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:QPYR0Zd7W0wJ:www.garnet-eu.org/pdf/>, 11.11.2010.

¹²² M.-B. U. Stumbaum, *How does Asia view the EU? Security in an Interpolar World*, „NFG Working Paper Series”, March 2012, no. 01, NFG Research Group „Asian Perceptions of the EU”, Berlin 2012.

- Cini M., Borragnà N. P.-S., *Ethical Governance and Lobbying in the EU Institutions*, http://euce.org/eusa/2011/papers/5f_cini.pdf.
- Cochran M., *Normative Theory in International Relations: A Pragmatic Approach*, Cambridge 1999.
- Colson Ph., *Soft Power Discourse and the Significance of European Union Foreign Policy Methods*, http://euce.dal.ca/Files/Colson_paper_May_2008.pdf.
- Cooper R., *The breaking of nations: order and chaos in the Twenty-first Century*, London 2003.
- Craig P., *The Lisbon Treaty. Law, Politics and Treaty Reform*, Oxford 2011.
- Cziomer E., Zyblikiewicz L., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2005.
- Detomasi D., *International institutions and the case for corporate governance: toward a distributive governance framework?*, „Global Governance”, October 2002, vol. 8, no. 4.
- Deutsch K. W., Singer J. D., *Multipolar Power Systems and International Stability*, „World Politics”, April 1964, vol. 16, no. 3.
- Diez T., *Normative Power as Hegemony*, Paper for presentation at the 2011 EUSA Biennial International Conference, Boston, Massachusetts, 3–5 March 2011, http://euce.org/eusa/2011/papers/71_thomas.pdf.
- Speaking „Europe”: the politics of integration discourse*, „Journal of European Public Policy” 1999, 6:4, Special Issue.
- Djelic M.-L., Sahlin-Andersson K., *Transnational Governance in the making – Regulatory Fields and their Dynamics*, <http://regulation.upf.edu/ecpr-05-papers/mdjelic.pdf>.
- Duchêne F., *Europe's Role in World Peace*, w: *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*, ed. R. Mayne, London 1972.
- Dugan M. A., *Coercive Power*, <http://www.touroinstitute.com/Conflict%20pt2.pdf>.
- Eberlein B., Kerwer D., *New Governance in the European Union: A Theoretical Perspective*, „Journal of Common Market Studies” 2004, vol. 42, no. 1.
- Elementy teorii socjologicznych*, red. A. Jasińska-Kania, J. Szacki, W. Derczyński, Warszawa 1975.
- Etzioni A., *Beyond transnational governance*, „International Journal”, Autumn 2001, vol. 54, no. 4.
- Finkelstein L. S., *What is Global Governance?*, „Global Governance” 1995, no. 1.
- Føllesdall A., *Legitimacy and Normative Political Theory*, w: *European Union Studies*, eds. M. Cini, A. Bourne, Basingstoke 2006.
- Gallarotti G. M., *Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used*, *Division II Faculty Publications*, Paper 57/2011; <http://wescholar.wesleyan.edu/div2facpubs/57>.
- Gerrits A., *Normative Power Europe: Introductory Observations on a Controversial Notion*, w: *Normative Power Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf.
- Giumelli F., *Smart Sanctions and the UN. From International to World Society?*, Paper prepared for Sixth SGIR Pan-European Conference on International Relations, Turin, 12–15 September 2007, <http://turin.sgir.eu/uploads/Giumelli-Giumelli-SmartSanctions.pdf>.
- Gnesotto N., *European defense: why not the twelve?*, Paris 1991.
- Gordon J., *Smart Sanctions Revisited*, „Ethics & International Affairs” 2011, vol. 25, no. 3.
- Graz J.-Ch., *Beware of Hybrids: Power Devolution in Globalisation*, Paper for PEKEA 2005 Conference, Rennes, 3–6 November 2005, <http://fr.pekea-fr.org/Rennes/T-Graz.pdf>.
- Guzzini S., *Structural power: The limits of neorealist power analysis*, „International Organization”, Summer 1993, vol. 47, no. 3.
- Hafner-Burton E. M., *The Power Politics of Regime Complexity: Human Rights Trade Conditionality in Europe*, <https://doc-04-94-docviewer.googleusercontent.com/>.
- Hart J., *Three approaches to the measurement of power in international relations*, „International Organization”, Spring 1978, vol. 30, no. 2.
- Hebel K., Lenz T., *External Triggers and Identity Formation Cold War Crossroads in the Evolution of European foreign policy*, http://euce.org/eusa/2011/papers/10j_hebel.pdf.
- Hill Ch., *The Capability-Expectation Gap, or Conceptualizing Europe's International Role*, „Journal of Common Market Studies” 1993, vol. 31, no. 3.
- Hix S., *System polityczny Unii Europejskiej*, Warszawa 2010.
- Hix S., Marsh M., *Punishment or Protest? Understanding European Parliament Elections*, „The Journal of Politics”, May 2007, vol. 69, no. 2.

- Hix S., Noury A., *After Enlargement: Voting Patterns in the Sixth European Parliament*, „Legislative Studies Quarterly”, May 2009, vol. XXXIV, no. 2.
- Hug S., *Bargaining, Delegation and Enforcement in International Organizations*, 1st Conference on the Political Economy of International Organizations, First partial version 1 November 2007, http://www.cis.ethz.ch/events/past_events/PEIO2008/Hug_Bargaining.Delegation.Enforcement.IO.
- Hyde-Price A., „Normative power” Europe: a realist critique, „Journal of European Public Policy” 2006, vol. 13, no. 2.
- Jones W. J., *European Union Soft Power: Cultural Diplomacy & Higher Education in Southeast Asia*, „Silpakorn University International Journal” 2009–2010, vol. 9–10.
- Kagan R., *Potęga i raj. Ameryka i Europa w nowym porządku świata*, Warszawa 2003.
- Keukeleire S., MacNaughtan J., *The foreign policy of the European Union*, New York 2008.
- Kreutz J., *Hard Measures by a Soft Power? Sanction Policy of the European Union 1981–2004*, Bonn International Center for Conversation, Bonn 2005, http://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/paper45.pdf.
- Kumm M., *How Does European Union Law Fit into the World of Public Law? Costa Kadi, and Three Conceptions of Public Law*, w: *Political Theory of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2010.
- Lake D. A., *Authority, Coercion and Power in International Relations*, 28 December 2010, http://www.princeton.edu/~pcglobal/conferences/basics/papers/lake_paper.pdf.
- Laurelle A., Widgrén M., *Is the allocation of voting power among EU states fair?*, „Public Choice” 1998, vol. 94.
- Lavdas K. A., *A European Republic in a Polycultural Setting: Authority and Diversity in Europe’s Emerging Polity*, „Cyprus Center of European and International Affairs Paper” 2007, no. 04.
- Lecoutre S., *The US Shift towards „Smart Power” and its Impact on the Transatlantic Security Partnership*, „EU Diplomacy Papers” 2010, no. 2.
- Leonard M., *Why Europe will run the 21st century*, London–New York 2005.
- Lilei S., *The Discourse of EU’s Power and its Mediterranean Politics*, <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:QPYR0Zd7W0wJ:www.garnet-eu.org/pdf/>, 11.11.2010.
- Magnusson F., *Targeted Sanctions and Accountability of the United Nations’ Security Council*, A paper concluding a course on The Accountability of International Organizations, June 2008, <https://doc-0o-94-docsviewer.googleusercontent.com/>.
- Manners I., *Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?*, „Journal of Common Market Studies” 2002, no. 2.
- Manners I., *The Concept of Normative Power in World Politics*, Copenhagen 2009.
- Manners I., *The EU’s Normative Power in Changing World Politics*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf.
- McNamara K. R., *Constructing authority in the European Union*, w: *Who Governs the Globe?*, eds D. D. Avant, M. Finnemore, S. K. Sell, Cambridge 2010.
- Mendelson Forman J., *Investing in a New Multiculturalism. A Smart Power Approach to the United Nations*, CSIS Center for Strategic and International Studies, January 2009.
- Michalski A., *The EU as a soft power: the Force of Persuasion*, w: *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations*, ed. J. Melissen, Houndmills, Basingstoke–New York 2005.
- Min So Young, *The Roles of Middle Powers: A Smart Mediator*, <https://doc-10-94-docsviewer.googleusercontent.com/>.
- Mitzen J., *Anchoring Europe’s civilizing identity: habits, capabilities and ontological security*, „Journal of European Public Policy” 2006, vol. 13, issue 2.
- Moravcsik A., *Europe, the Second Superpower*, „Current History. A Journal of Contemporary World Affairs”, March 2010.
- Moravcsik A., *In Defence of the „Democratic Deficit”: Reassessing Legitimacy in the European Union*, „Journal of Common Market Studies” 2002, vol. 40, no. 4.
- Moravcsik A., *Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approaches*, „Journal of Common Market Studies”, December 1993, vol. 31, no. 4.
- Ned Lebow R., *The power persuasion*, w: *Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008.
- Nossel S., *Smart Power*, „Foreign Affairs”, March/April 2004, vol. 83, no. 2.

- Nye J., *Smart Power and the „War on Terror”*, „Asia Pacific Review” 2008, vol. 15, no. 1.
- Pallaver M., *Power and Its Forms: Hard, Soft, Smart*, A thesis submitted to the Department of International Relations of the London School of Economics for the degree of Master of Philosophy, London, October 2011, http://etheses.lse.ac.uk/220/1/Pallaver_Power_and_Its_Forms.pdf.
- Parmentier F., *Normative Power, EU Preferences and Russia. Lessons from the Russian-Georgian War*, „European Political Economy Review”, Summer 2009, no. 9.
- Nye jr J., *Soft power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Warszawa 2007.
- Peterson J., Bomberg E., *Rationality, Structure and Power in EU Governance: A Process Dominant Approach*, Prepared for presentation at the biennial conference of the European Community Studies Association Centre Seattle, 29 May–1 June 1997, „Archive of European Integration (AEI)”, 1997, http://aei.pitt.edu/2702/1/002754_1.PDF.
- Pace M., *The construction of EU normative power*, „Journal Common Market Studies”, September 2007, no. 4.
- Piedrafita S., Torreblanca J. I., *Three Logics of EU Enlargement: Interests, Identities and Arguments*, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, „Working Papers” 2004, no. 51, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=18093>.
- Plechánová B., *The Lisbon Treaty and the Decision-Making in the EU Council: Winning Coalitions and the Policy Shift (?)*, To be presented at international conference The Lisbon Treaty: Internal and External Implications, Hebrew University, Jerusalem, 13–14 July 2008, http://micro5.mscc.huji.ac.il/~iasei/documents/Lisbon_Papers/Plech_Council_Jerusalem_08.pdf.
- Political Theory of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2010.
- Posen B. S., *ESDP and the Structure of World Power*, „The International Spectator” 2004, no. 1.
- Power in World Politics*, eds F. Berenskoetter, M. J. Williams, London–New York 2008.
- Risse Th., *Transnational Governance and Legitimacy*, „Governance & Politics”, userpage.fu-berlin.de/~atasp/texte/tn_governance_benz.pdf.
- Schmidt S. K., *Mutual Recognition as new mode of governance*, „Journal of European Public Policy”, August 2007, vol. 14, no. 5.
- Schalk J., Torenvlied R., Weesie J., Stokman F., *The Power of the Presidency in EU Council Decision-making*, „European Union Politics” 2007, vol. 8, no. 2.
- Schimmelfennig F., *Europeanization beyond the member states*, http://www.eup.ethz.ch/people/schimmelfennig/publications/10_ZSE_Europeanization__manuscript_.pdf.
- Scott J., *Władza*, Warszawa 2006.
- Smith-Windsor B., *Hard power, soft power reconsidered*, „Canadian Military Journal”, Autumn 2000.
- Wilson III E. J., *Hard Power, Soft Power, Smart Power*, „The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science”, March 2008, vol. 616.
- Szacka B., *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.
- Schmidt S., *Mutual Recognition as new mode of governance*, „Journal of European Public Policy”, August 2007, vol. 14, no. 5.
- Sjursen H., *The EU as a „normative” power: How can this be?*, „Journal of European Public Policy” 2006(c), nr 13(2).
- Smart Sanctions, the Next Step: Arms Embargoes and Travel Sanctions*, First Expert Seminar, Bonn, 21–23 November 1999, <https://doc-0s-94-docsviewer.googleusercontent.com/>.
- Smith K. E., *The End of Civilian Power EU: A Welcome Demise or Cause for Concern?*, „The International Spectator”, April–June 2000, vol. XXXV, no. 2.
- Stavridis S., *„Militarising” the EU: The concept of civilian power Europe revisited*, „The International Spectator” 2001, vol. 36, issue 4.
- Strengthening Targeted Sanctions Through Fair and Clear Procedures*, White Paper prepared by the Watson Institute Targeted Sanctions Project Brown University, Watson Institute for International Studies, Brown University, Providence, Rhode Island, 30 March 2006, <https://doc-14-94-docsviewer.googleusercontent.com/>.
- Stumbaum M.-B. U., *How does Asia view the EU? Security in an Interpolar World*, „NFG Working Paper Series”, March 2012, no. 01, NFG Research Group „Asian Perceptions of the EU”, Berlin 2012.
- Teleski D., *The European Union Foreign Policy after the Lisbon Treaty: Transformation and integration of the Western Balkans*, March 2010, http://ceu.academia.edu/DaneTaleski/Papers/794692/THE_EUROPEAN_UNION_FOREIGN_POLICY_AFTER_THE_LISBON_TREATY.

- Teló M., *Europe: A Civilian Power? European Union, Global Governance, World Order*, Basingstoke–New York 2007.
- The Emergence of Peer Competitors: A Framework for Analysis*, eds Th. Szayna and al., Santa Monica 2001.
- Thomson R., *National Actors in International Organizations, The Case of the European Commission*, „Comparative Political Studies”, February 2008, vol. 41, no. 2.
- Thompson K. W., *Power, Force and Diplomacy*, „The Review of Politics” 1981, vol. 43.
- Thomson R., *The Council Presidency in the European Union: Responsibility with Power*, „Journal of Common Market Studies” 2008, vol. 46, no. 3.
- Thomson R., *The Distribution of Power among the Commission, European Parliament and Council in the European Union*, Paper prepared for the European Union Studies Association Twelfth Biennial International Conference, Boston, Massachusetts, 3–5 March 2011, Session 10F, Inter-institutional Relations and Politics, http://euce.org/eusa/2011/papers/10f_thomson.
- Toje A., *Normative Power in Europe after Post-Cold-War*, w: *Europe in a Changing World: A Discussion*, ed. A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of Internationale Relations *Clingendael*, „Clingendael European Papers”, no. 5, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf.
- Trott W., *An analysis of civilian, military and normative power in EU foreign policy*, „POLIS Journal”, Winter 2010, vol. 4.
- Tsebelis G., *The Making of EU Institutions*, „MZES Working Paper” 2009, no. 126, <http://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/wp/wp-126.pdf>.
- Varghese A., *Describing the European Union's Power Potential*, <https://doc-04-94-docsviewer.googleusercontent.com>.
- Vibert F., *Soft Power and international rule-making*, Berlin 2008.
- Vuving A. L., *How Soft Power Works*, Paper presented at the panel „Soft Power and Smart Power”, American Political Science Association annual meeting, Toronto, 3 September 2009, <https://doc-04-94-docsviewer.googleusercontent.com>.
- Walker N., *Surface and Depth: The EU's Resilient Sovereignty Question*, w: *Political Theory of the European Union*, eds J. Neyer, A. Wiener, Oxford 2010.
- Who Governs the Globe?*, eds D. D. Avant, M. Finnemore, S. K. Sell, Cambridge 2010.
- Weiss Th., *Governance, good governance and global governance: conceptual and actual challenges*, „Third World Quarterly”, no. 21/5.
- 'What is good governance?'*, United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, Bangkok 2009.
- Wiatr J. J., *Socjologia polityki*, Warszawa 2009.
- Wood S., *The European Union: A Normative or Normal Power?*, „European Foreign Affairs Review” 2009, vol. 14, no. 1.
- Wrong D., *Problemy definiowania władzy społecznej*, w: *Elementy teorii socjologicznych*, red. A. Jasińska-Kania, J. Szacki, W. Derczyński, Warszawa 1975.
- Zürn M., *Global Governance and Legitimacy Problem*, „Government and Opposition” 2004, vol. 39, no. 2.

Issues of international power

Summary

One of the fundamental categories of general sociology concerns power. Regardless of differences in interpretation, power can be defined as the dependence between subordinator and subordinated. This relation is unidirectional. When discussing influence, this property is significant, as otherwise it could be reciprocal, or an influence could be exerted by many other entities that are not bound by the relationship of subordination.

The nature of international relations is too specific to allow a simple transfer of power-related phenomena from the realm of domestic relations. One can indicate the presence of delegated

power, resulting from the mutual assignment of subordination rights to international decision-making bodies. The processes of international power are divided into procedures of hard power, soft power and smart power, the latter signifying the manifestation of effective power, making use of the mechanisms of the former two. It is also important to take into account the specificity of the legitimization of international power and manifestations of accountability. Also not without significance is the capacity for the implementation of international power, equipped with the relevant enforcement instruments.